

Eiropas Ekonomikas
un sociālo lietu komiteja

DEKLARĀCIJA PAR **ES ZILO KURSU**

#EUBlueDeal

Ūdens ir ārkārtīgi svarīgs resurss. Tas ir nepieciešams ekosistēmām, cilvēku dzīvībai un ekonomikas un mūsu sabiedrības funkcionēšanai. Taču globālie ūdens resursi ir ierobežoti un arvien vairāk pakļauti spiedienam. ANO Ģenerālā asambleja 2010. gadā nepārprotami atzina, ka **piekļuve drošam dzeramajam ūdenim un sanitārijai ir cilvēktiesības**, un nav pieņemami, ka Eiropas Savienībā ir cilvēki, kuriem joprojām nav pieejams ūdens un sanitārija.

ES ir izveidojusi tiesisko regulējumu saldūdens un jūras resursu aizsardzībai. Tomēr daudzi izvirzītie mērķi nav sasniegti. Lai izstrādātu visaptverošu pieeju Eiropas ūdens resursu politikai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) ir pieņēmusi [vairākus pašiniciatīvas atzinumus par ūdensapgādes krīzi](#) tās dažādajās izpausmēs.

Ņemot vērā ūdens būtisko nozīmi, kā arī pasaules un mūsu kontinenta pašreizējās un turpmākās problēmas, EESK ir stingri pārliecināta, ka ūdens vairs nevar būt viens no zaļā kursa elementiem: ES līmenī jāmaina mērogs. Tāpēc EESK aicina Eiropas iestādes **uzskatīt ūdens resursu jautājumu par prioritāti un pieņemt ES zilo kursu kā atsevišķu stratēģisku rīcībpolitiku**, kas būtu līdzvērtīga ES zaļajam kursam. ES zilajam kursam ir **pilnvērtīgi jāpapildina ES zaļais kurss un ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi un jābūt ar tiem sinerģijā**. Tādam kursam jābūt visaptverošai un saskaņotai politikai, kuras pamatā ir turpmāk izklāstītie pamatprincipi un konkrētas darbības. Runa ir par vajadzību paredzēšanu un mūsu kopējo ūdens resursu saglabāšanu un pienācīgu apsaimniekošanu īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā, lai nodrošinātu ūdens resursu ziņā noturīgu nākotni. **Ar ūdeni saistītās problēmas Eiropa var pārvērst jaunās iespējās** tehnoloģiju attīstībai, sabiedrības progresam, jaunām darbvietām, prasmēm un uzņēmējdarbības izaugsmei, vienlaikus respektējot vidi.

Mūsu Komiteja aicina ES iestādes un dalībvalstis ņemt vērā šos principus un priekšlikumus un atzīt ūdens resursu jautājumu par visās ES politikas jomās integrējamu **stratēģisku prioritāti 2028.–2034. gada plānošanas periodā un pēc tam**.

Ir pienācis laiks apvienot spēkus un rast kopīgus risinājumus sistēmiskajai ūdensapgādes krīzei. Mūsu kolektīvā rīcība, ko atbalsta spēcīga un vērienīga ūdens resursu stratēģija Eiropas līmenī, ir vienīgā garantija ilgtspējīgai un ūdens resursu ziņā noturīgai nākotnei.

EESK priekšsēdētājs Oliver Röpké

2023. gada 26. oktobrī

ES ZILĀ KURSA PAMATPRINCIPI

---

1. princips:

visām ES rīcībpolitikām jābūt saskaņotām ar jauno Eiropas ūdens resursu politiku, kā tas ir ES zilā kursa gadījumā. Zilā kursa politikas un darbību pamatā jābūt **atjauninātiem, precīziem, pārredzamiem, salīdzināmiem, viegli pieejamiem un uzticamiem datiem par ūdeni.**

2. princips:

ekosistēmu, mitrāju un biodaudzveidības atjaunošanai un aizsardzībai vajadzētu būt nozīmīgai zilā kursa daļai.

3. princips:

saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra 20. principu **Eiropas Savienībai ir jāpieņem uz cilvēktiesībām balstīta pieeja ūdenim un jācīnās pret ūdens trūkumu. Arī tiesības uz veselīgu vidi jāatzīst par cilvēka pamattiesībām.**

4. princips:

ūdens, sanitārijas un higiēnas (WASH) pakalpojumiem jābūt **ilgtspējīgiem, taisnīgiem, kvalitatīviem un cenas ziņā pieejamiem visiem.** Ūdensapgādes krīzes gadījumā par prioritāti jānosaka iedzīvotāji un viņu pamatvajadzības.

5. princips:

visi ūdens lietotāji jābudina īstenot risinājumus un praksi, kas sekmē ilgtspējīgu ūdens izmantošanu un patēriņu.

6. princips:

Eiropas Savienībai ir jāatbalsta gan tādu tehnoloģiju izstrāde, kas nodrošina ūdens izmantošanas **efektivitāti, reciklēšanu un piesārņojuma samazināšanu**, gan arī to pakāpeniska ieviešana **lauksaimniecībā, rūpniecībā un mājsaimniecībās.**

7. princips:

ir ievērojami jāsamazina ūdens zudumi, ko rada noplūdes tīklos, un ūdens izšķērdēšana lauksaimniecībā, rūpniecībā, mājsaimniecībās un visu pārējo lietotāju gadījumā.

8. princips:

lauksaimniecība ir gan galvenais ūdens nepietiekamības cēlonis, gan arī tādas nepietiekamības upuris. **Lai nodrošinātu pienācīgu un ilgtspējīgu pārtikas ražošanu, Eiropas Savienībai, izmantojot stratēģisku plānu, jānodrošina piekļuve pietiekami kvalitatīvam ūdenim un tā ilgtspējīga apsaimniekošana lauksaimniecībā.**

9. princips:

ņemot vērā saikni starp enerģiju, ūdeni un kritiskajām izejvielām, **ūdens jāuzskata par ES rūpniecības stratēģijas pamatelementu.**

10. princips:

ir vajadzīga pārnozaru industriāla pieeja, jo dažādām nozarēm ir atšķirīgas vajadzības pēc ūdens un iespējas attiecībā uz ūdens izmantošanas efektivitāti. **Nekaitēšanas princips ir jāsavieno ar saimnieciskās darbības tiesībām uz ūdens patēriņu.**

11. princips:

jānodrošina kvalificētu un specializētu darbinieku pieejamība un jā saglabā Eiropas uzņēmumu konkurētspēja.

12. princips:

līdztekus visaptverošai ES ūdens resursu politikai vajadzīgs tikpat vērienīgs finansēšanas plāns. Ūdens cenām, izmaksām un nodokļiem jābūt taisnīgiem un pārredzamiem, un cenu pamatā jābūt pilnīgas izmaksu atgūšanas principam.

13. princips:

Eiropas Savienībai būtu jāiegulda lielāks darbs zilās diplomātijas jomā, un ūdens resursu jautājums būtu jāintegrē ES ārpolitikā un ārējās attiecībās, tostarp kaimiņattiecību, tirdzniecības un attīstības politikā. Par vienu no galvenajiem zilās diplomātijas stratēģiskajiem mērķiem būtu jāizvirza **ANO līguma satvara atjaunināšana visos ar ūdeni saistītajos jautājumos** un ātra starptautisko nolīgumu īstenošana.

14. princips:

ir svarīgi **izstrādāt starptautisku politiku, lai veicinātu taupīgu un efektīvu ūdens izmantošanu visās tautsaimniecības nozarēs un sabiedrības jomās, samazinātu gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu piesārņojumu, kā arī atjaunotu piesārņotos un degradētos ūdeņus.**

15. princips:

ES zilais kurss prasa **pienācīgi apsaimniekot saldūdens resursus, tostarp gruntsūdeņus.** EESK aicina īstenot **upes baseina pieeju**, kas ļautu iesaistīt visas attiecīgās ieinteresētās personas. Pašreizējās pārrobežu sadarbības iniciatīvas upju baseinu līmenī būtu jāpadziļina, jāattīsta un pienācīgi jāfinansē.

SASKAŅĀ AR ES ZILO KURSU STEIDZAMI ĪSTENOJAMĀS DARBĪBAS

Ņemot vērā gaidāmos uzdevumus, mums jārikojas steidzami. **EESK mudina likumdevējus zilajā kursā iekļaut turpmāk minētos pasākumus, un nākamajā Eiropas Komisijas pilnvaru termiņā (2024–2029) tā rūpīgi uzraudzīs to īstenošanu.**

1	Ir vajadzīga vienota pieeja, kā ES līmenī jāsaprot ūdens trūkums . Eiropas Savienībai jāizstrādā kopīgas pamatnostādnes, kā uzraudzīt piekļuvi kvalitatīviem un cenas ziņā pieejamiem ūdensapgādes un sanitārijas pakalpojumiem , kā arī kartēt pašreizējo stāvokli un regulāri sekot līdzi notikumu attīstībai.
2	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai kopā ar citām ES iestādēm jāizveido konsultatīva ES ieinteresēto personu platforma , lai apmainītos ar paraugpraksi, izstrādātu īpašus standartus attiecībā uz ūdens kvalitāti un izmantošanu lauksaimniecībā un rūpniecībā, palīdzētu regulāri atjaunināt zilā kursa rīcības plānus un veicinātu partnerības un aprites ekonomiku.
3	Ir sistemātiski jāapkopo pārredzami, salīdzināmi, viegli pieejami un uzticami dati par pašreizējo stāvokli un ilgtermiņa tendencēm ES līmenī attiecībā uz ūdensapgādi, ūdens un sanitārijas pieejamību, ūdensapgādes infrastruktūras stāvokli, virszemes un gruntsūdeņu ieguvu un ūdens izmantojumu rūpniecības, lauksaimniecības un māsaimniecību vajadzībām.
4	Lai noteiktu, kur steidzami vajadzīgas investīcijas, nekavējoties un rūpīgi jāizvērtē katras dalībvalsts ūdensapgādes infrastruktūra un ūdens resursi . Visās dalībvalstīs būtu jāievieš saskaņīgi tiesību akti, lai izveidotu ilgtspējīgu mehānismu ūdens uzkrāšanai mitro periodu laikā .
5	Būtu jāfinansē ūdensapgādes un sanitārijas infrastruktūras attīstība, it īpaši tajos pilsētu un lauku rajonos, kur valda nelabvēlīgi sociāli apstākļi . Finansējumu varētu piešķirt, piemēram, saistībā ar pilsētu renovācijas vilni.
6	Cenās jāņem vērā ilgtermiņa ūdensapgādes drošība, jāiekļauj princips "piesārņotājs maksā" un jānodrošina vispārēja piekļuve un pieņemamas cenas, it īpaši neaizsargātām grupām. ES līmenī jāizveido vienota pieeja taisnīgai ūdens cenu plānošanai . Ūdens tarifi varētu ietvert cenu signālus, kas nodrošinātu ilgtspējīgāku patēriņu.
7	Visās dalībvalstīs ir jāuzsāk izpratnes veicināšanas kampaņas un īpaši pasākumi, lai vairotu izpratni par ūdens vērtību un mainītu ilggadējos ieradumus .
8	Lai palielinātu patērētāju informētību, papildus pašreizējam ES energomarķējumam būtu jāievieš produktiem paredzēts ūdens patēriņa marķējums . Jārada stimuli, lai patērētāji rēķinātu savu ūdens izmantojuma pēdu .
9	Jāievieš stimuli pārejai uz ūdens apsaimniekošanu atbilstīgi aprītiguma principam un jāatbalsta ūdens atkalizmantošana visu lietotāju grupu vidū . Dzeramā ūdens izmantošanas aizstāšanai ar netradicionāliem ūdens avotiem pēc iespējas jāklūst par standarta praksi.

10	Nākamo divu gadu laikā jāpārskata ES industriālā stratēģija un tās pārkārtošanas plāna dokumenti, lai iekļautu ar ūdeni saistītas rūpnieciskās problēmas un iespējas, īpaši pievēršoties ūdensietilpīgām nozarēm un atbalstot ūdensefektīvu tehnoloģiju ieviešanu.
11	Eiropas Savienībai Eiropas Tehnoloģiju institūtā ātrāk jāizveido zināšanu un inovāciju kopiena ūdensapgādes jomā un jāpilnveido "piecu pamatuzdevumu" koncepcija.
12	Ar visām kopējās lauksaimniecības politikas shēmām jāveicina ilgtspējīga un efektīva ūdens resursu apsaimniekošana un jāiekļauj katrai dalībvalstij paredzēti rādītāji, lai uzraudzītu ūdens resursu apsaimniekošanas jomā panākto progresu. Ir jāsniedz īpašs atbalsts, lai nodrošinātu ilgtspējīgu pāreju agropārtikas nozarē un tās pielāgošanos klimata pārmaiņām.
13	ES lauksaimniecības un rūpniecības politikā jāintegrē pasākumi, kas veicina ūdens patēriņa samazinājumu, ūdens atkalizmantošanu un reciklēšanu un ūdens piesārņojuma pazeminājumu un šajā nolūkā izmanto labu praksi, apmācību un jaunus tehniskos risinājumus, kuri ļauj radīt sabiedrību, kas ūdeni lieto viedī.
14	Lai nepieļautu tādu projektu atbalstīšanu, kas ir pretrunā Ūdens pamatdirektīvas un jaunā ES zilā kursa mērķiem, visos ES fondos jāiekļauj tāds kritērijs kā ūdens resursu ilgtspējīga izmantošana un ūdensapgādes nosacītība .
15	Papildus valstu līdzekļiem ES līmenī ir jāizveido Zilās pārkārtošanās fonds, kas būtu vienots ES piekļuves punkts investīcijām ūdensapgādē un apvienotu publiskās investīcijas ar inovatīvu finansējumu .
16	Zilās pārkārtošanās fonds atbalstītu noturīgu infrastruktūru un ilgtspējīgu ūdens resursu apsaimniekošanu, pētniecību un ūdensefektīvu tehnoloģiju ieviešanu. Tas finansētu gan investīcijas darba apstākļu uzlabošanā, kvalitatīvu darbvietu radīšanā un apmācībā , gan arī pasākumus, kas ļautu samazināt nevienlīdzību attiecībā uz piekļuvi cenas ziņā pieejamiem un kvalitatīviem ūdensapgādes un sanitārijas pakalpojumiem.
17	Pamatojoties uz Stabilitātes un izaugsmes paktu , investīcijām ūdensapgādē jāpiemēro īpaši nosacījumi .
18	Steidzami jāīsteno nesen pieņemtais ANO Atklātās jūras līgums .
19	Runājot par ārējām attiecībām, Eiropas Savienībai jāveicina ilgtspējīga ūdens un notekūdeņu apsaimniekošana, ekonomisko partnerību un attīstības sadarbības ietvaros kopīgi strādājot infrastruktūras, tehnoloģiju un speciālo zināšanu jomā . Šai ziņā lielisks instruments ir stratēģija " <i>Global Gateway</i> ".
20	Jāizveido Eiropas Ūdens centrs ar starptautisku dimensiju , lai palīdzētu dalībvalstīm un to kaimiņvalstīm Eiropā, kā arī citām pasaules valstīm risināt ar ūdeni saistītus jautājumus. Minētā centra uzdevums būtu demonstrēt izcilas sadarbības piemērus un piedāvāt politikas ieteikumus zilā kursa izvirzīto politikas mērķu sasniegšanai.
21	Par ūdens resursu jautājumiem būtu jāatbild īpašam ES komisāram .

**Eiropas Ekonomikas
un sociālo lietu komiteja**

Rue Belliard/Belliardstraat 99
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

www.eesc.europa.eu/eubluedeal

Printed by the EESC-CoR Printing and Distribution Unit, Belgium

EESC-2023-81-LV

© Eiropas Savienība, 2024. gads
Pārpublicēšanas gadījumā atsauce uz avotu ir obligāta.
Jebkurai fotoattēlu / ilustrāciju izmantošanai vai reproducēšanai ir vajadzīga atļauja tieši no autortiesību īpašnieka (-iem).
Titullapu: ©Shutterstock/U2M Brand
Iekšējās lapas: ©Shutterstock/Ekkachai Tis

Print:
QE-04-23-852-LV-C
ISBN 978-92-830-6288-2
doi: 10.2864/957588

Online:
QE-04-23-852-LV-N
ISBN 978-92-830-6299-8
doi: 10.2864/291995

LV